

התקפת טילים על ישראל

בזנבנו של מודרן
מורסות נפילים לא
לא יבא ראש ואנש
על עמל נחמס נחמס
ישראל תעלה נחמס

מעריב

8 טילים עירקיים נפלו על ישראל

בזנבנו של מודרן
מורסות נפילים לא
לא יבא ראש ואנש
על עמל נחמס נחמס
ישראל תעלה נחמס

הדעות אחרונות

התקפת טילים על ערי ישראל

פגיעה של מילי. סקאר" בתא חיפה ונש"ד • אועקת אמח ועמלו
ב200 לבוח בוקר העיראקים ירו קרוב ל10 טילים • רחון ראשוני
על שבעה פועים קל • בבדיקה הובר שוטלים אדם כמיים

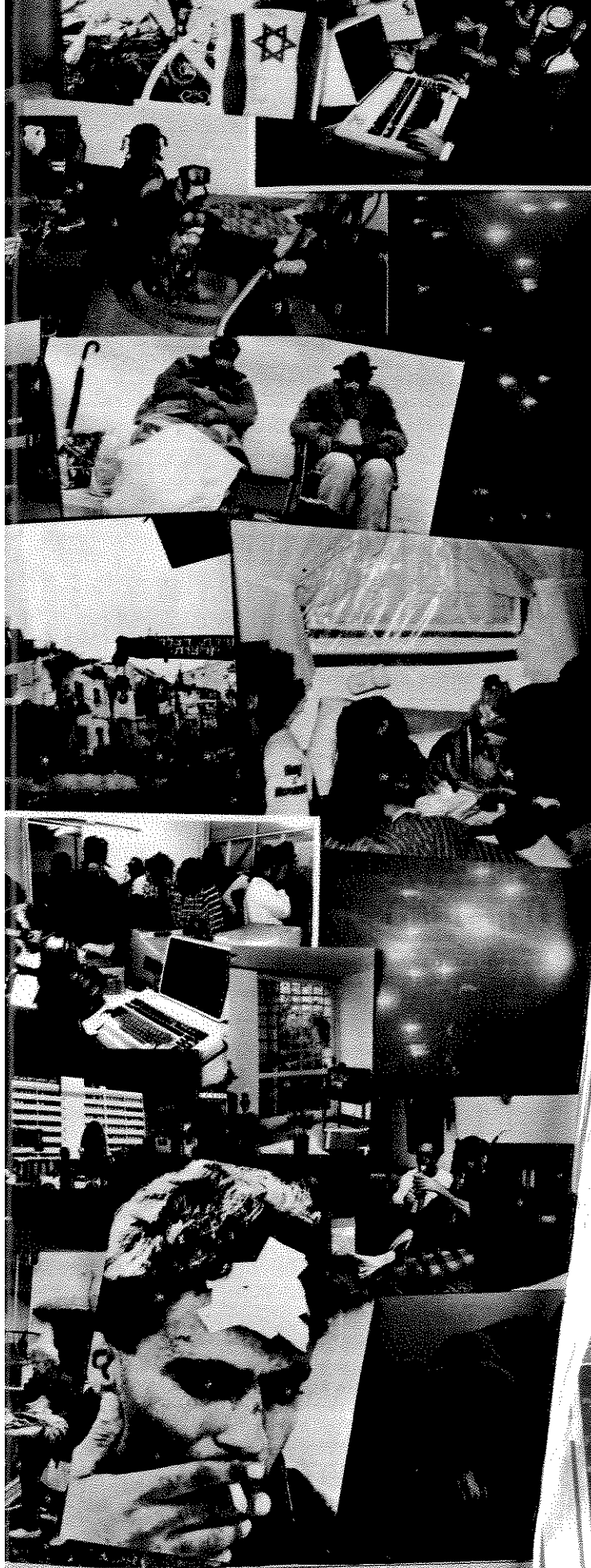
ראונו של בעשתי

לשקול את החמבה

לם בבית צמודים למסיכות ולחקשווד

ט.א.א. וצפה
באלפון הנקשוד

ראשי דסק החדשות בשלושת העתונים
— "דיעות אחרונות", "מעריב" ו"חדשות"
— מספרים על הלילה ההוא, ועל העתונות
במלחמת המפרץ

הוצאה איחודית **מעריב** **התקפת טילים על ישראל**

20 נכבשו סך הכול עשרות טילים לא שוטטו ראשו נכבש כית' בעתה 2000 לכוח צה"ל אלא אחרת

מעריב **8 טילים עירקיים נפלו על ישראל**

כוחות צה"ל הצליחו לנחש את מיקומם של 8 טילים עירקיים שניפלו על שטח ישראל. הכוחות הצליחו לנחש את מיקומם של 8 טילים עירקיים שניפלו על שטח ישראל. הכוחות הצליחו לנחש את מיקומם של 8 טילים עירקיים שניפלו על שטח ישראל.

התקפת טילים על ערי ישראל

פיצוץ של טילי סקאד בוצע חזרה ומשין • אזהרות אמת נשמעו ב-2000 לפנות בוקר: העיראקים ירו קרוב ל-10 טילים • ריחוח ראשוני על עשמה מצוטטת קל • בבדיקה הוכרז שהטילים אינם כימיים

ראינו טיל במעוז

לשקול את התמכה

כולם בבית, צמודים לאסימטר ולחמושתם

SADDAM

ידיעות אחרונות

ערכות
עזרה ראשונה
חומרי חבישה
בטיחות בלבד
052704164/3
0177777
91 טל

2.10 ש"ח כולל	2.50 ש"ח כולל מע"מ	ת.ד. 51, רמת השרון, תל אביב 18453, גלילי סניף 18453	השם בלבד ידי פנים 2 תל אביב	העורך ששה ורדי	העורך האחרון אריזן סרוס	העורך הראשי גם פנים וכל	ר"ר העמוד העמודים העמודים	העורך לעמוד ר"ר ה. חתומים	Yedioth Ahronoth בשעות אחרונות
------------------	-----------------------	--	-----------------------------------	-------------------	----------------------------	----------------------------	---------------------------------	------------------------------	-----------------------------------

התרוממות הרוח היתה מדבקת. באותו בוקר רואיינתי על ידי תחנת רדיו אוסטרלית ורשת טלוויזיה הולנדית. מוקף באנשי דסק החדשות שלנו, חגגתי. אם זוהי "אם כל המערכות" אמרתי, הרי שהיא הפכה ל"אם כל התבוסות". ואתם, הישראלים? שאלו אותי. אוהו, אמרתי, "אנחנו מצדיעים לאמריקנים. גוד בלס אמריקה".

איי-פה, איי-שם, תוך כדי דיבור, אמרתי לעצמי: "היזהר, אתה נסחף. חשוב שוב: איך זה ייתכן, שכל המטרות הושגו בלילה אחד? ניחא להשמיד על הקרקע את כל חיל האוויר העיראקי, אבל איך ייתכן שכוח אווירי מוחק בלילה אחד את עיקר הכוח היבשתי של עיראק?"

"אל תהיה טיפש", השכתי לעצמי. "הרי זה בדיוק כמו בששת הימים. מכה אחת — והכל בסדר. וחץ מזה, הרי הפנטגון אמר."

"מקורות ביטחוניים בישראל" הם שהחלו לרמוז, שמהו לא בסדר. כך ידע העורך הראשי, משה ורדי, לומר לי, כשהגעתי לדסק בלילה שבין חמישי לשישי. לאחר מכן, באו הטלפונים: מהכתב הצבאי, מהכתב המדיני, מהפרשן הצבאי. כולם, באותו קו: "העסק רחוק מלהיות גמור, הטילים לא הושמדו. הלילה — זה הלילה."

נפילות בתל אביב רבות

וכך חל המהפך. עידכנתי את אנשי הדסק שהגיעו למשמרת הלילה. את עתון יום ו' התחלנו לערוך בצל החשש, שאנו עושים עתון זמני — תוך הנחה שיהיה צורך לשנותו. מיינתי את החומר כך, שלעמוד 2 ייכנסו חומרים שניתן יהיה לוותר עליהם — קצת מדיני, קצת תגובות, קצת צבע. אם נצטרך "לפתוח" את העתון, יהיה מה לזרוק.

הדגש באותו ערב היה על סגירה מהירה. ממילא, זה עתון יום שישי, וזמן ההדפסה ארוך מהרגיל. בנסיבות המיוחדות ההנחיה היתה לסגור מהר, ולחכות לבאות. הכותרת הראשית ניסתה להעביר את המסר לקורא, אבל לא להיות פסימית לגמרי. "ישראל בכוננות טילים; הפצצות אמריקניות כבדות" היה הניסוח. מתחת לכותרת נתנו תמונת צבע גדולה של איש צוות קרקע לוחץ את ידו של טייס אמריקני שתור ממשימת הפצצה של הלילה הקודם. "עבודה טובה" — אמרה כותרת-הגג לתמונה.

הצלחנו להקדים את לוח הזמנים הרגיל. לקראת השעה 2.00 היה העתון כמעט מוכן להדפסה. הוריתי לרבים מאנשי הדסק להישאר. לקראת מהדורת החדשות של השעה 2.00 חזרתי לדסק, בקומה השנייה של הבניין, לאחר שסגרתי את עמוד ההעברות בקומת העימוד, הקומה הראשונה.

התחושה המבשרת רעות החלה להחפשט במערכת העתון בשעות אחר הצהריים של יום חמישי, ה-17 בינואר. כמה שעות קודם לכן, בשעות הבוקר המוקדמות, עוד היינו כולנו שיכורי ניצחון. בשעה 1.00 אחר הצות לפי שעונונו, בלילה שבין רביעי לחמישי, החלה המלחמה, מפציצי ארצות הברית ובעלות בריתה הלמו בעיראקים; כולנו צפינו בברנרד שאו ובפיטר ארנט מדווחים בשידור חי ב"סי.אן.אן." מבגדאד; כולנו ראינו את אש הנ"מ ואת ההתפוצצויות הענקיות — וכולנו שאלנו את עצמנו: "ימה עם הטילים במערב עיראק?"

הטילים — ה"סקאדים" — היו הנקודה העיקרית, מבחינתנו. מאז ה-2 באוגוסט, יום הפלישה העיראקית לכורייית, נסב הכל סביב שאלת הטילים. האם סדאם יירעע מלשגרם נגדנו? האם ההרתעה תיכשל? איזה הרס הם יגרמו? האם יש להם ראשי נפץ כימיים? כיצד עלינו להגיב?

בעוד האמריקנים, והעולם כולו, היו לכודים במשך חמישה חודשים בריטואל של הליכה-למלחמה, בפולחן המוכר של איזמים והצהרות והזות כוחות ומגעים דיפלומטיים קדחתניים, בעוד הדרמה הכלל עולמית מדלגת מבמה לבמה, מכוויית-סיטי לוושינגטון, מהלסינקי לז'נבה — הדראמה שלנו היתה אחרת.

לא אחת, פרשנו על שולחנות העריכה בדסק החדשות של העתון את מפת המזרח התיכון מודדים בסרגל את הטווח מ-H₂ ומ-H₃ לתל אביב, לחיפה ולמקומות אחרים. מאות ידיעות ועשרות פרשנויות עסקו בעניין אחד בלבד: הטילים. חלוקת מסכות הגו העצימה את החרדות: מעין מתן לגיטימציה לטיעון, שאם השלטונות המוסמכים חוששים — סימן שהסכנה אכן קיימת, והיא מוחשית מאוד.

אבל אחרי הלילה הראשון באה התפרקות המתח. שעות אחדות בלבד לאחר תחילת המתקפה האווירית, כבר ידעו "מקורות בפנטגון" לומר, כי סוללות הטילים הושמדו.

וכך יצאנו, בעתון של יום חמישי ה-17 בינואר, עתון המלחמה, בכותרת-ענק: "ארה"ב הפציצה הטילים העיראקיים".

נכון, הכותרת הקלסית לפרוץ מלחמה היא מלת-מפתח אחת: "מלחמה" — כפי שיוכיח דיפרוף באלבומי העמוד הראשון של עתונים רבים בעולם. אבל ברגע זה, במלחמה זו, מה שעניין אותנו, היתה מילת-מפתח אחרת: הטילים.

ביום חמישי עם שחר, לפי שעונונו, הופיע וולף בליצר, הכתב הצבאי של ה"סי.אן.אן.", וחיוק את ההתרשמות הראשונית. "ההפצצה היתה הצלחה כבירה. כל חיל האוויר העיראקי הושמד; רוב המשמר הרפובליקני נמחק"; וכן: "גם הטילים במערב עיראק כבר אינם קיימים."

צריך להוציא עתון

כשאני מגסה לשחזר מה חשבתי באותם רגעים, נראה לי שהייתה זו סחרחורת של תחושות אישיות ושל הערכות מצב. של שיקולים מעשיים — "אז עכשיו, איך נוציא עתון?" ושל חרדה קיומית — לא רק לגבי עצמי, אלא לגבי כולנו, לגבי המדינה, תחושה של איך-אונים — ושל דעם על השלטונות, שאולה ידם למנוע את הבלתי נתפס.

"אמרנו לכם" הוא משפט חביב במקצוע העתונות. הרי התרענו על זה ועל ההוא; "חששנו" בכותרות ראשיות מפני מהלומה זו, או מפני אסון אחר. הרי כתבנו על טילים עיראקיים המכוונים לעבר תל אביב, ועל נשק כימי, ועל פצצות אטום.

אמרנו להם — ובכל זאת, הנה זה בא, והנה אנחנו כאן, והנפילות בחרץ, ולאיש אין מושג מה קורה.

בסביבות השעה 3.00 לפנות בוקר, כשעה לאחר האזעקה, החלה התמונה להתבהר. אבן התקפת טילים, על אזורי תל אביב וחיפה. יש נוקים, יש נפגעים. אין הרוגים. אין נשק כימי. "המדינה" — כלומר אנחנו — עדיין חיים ונושמים.

צריך להוציא עתון.

הגחתי שוב מהחדר האטום. במסדרונות התקלו עובדי העתון. כתובות עברו מפה לאוזן. כולם שאלו היכן היו הנפילות. לחלק השבתי; לאחרים, שידעתי היכן הם גרים וחששתי שהיו נפילות בסביבתם הקרובה — לא אמרתי דבר. גם לא היה טעם. הרשימה שבידי היתה חלקית ומבולבלת ממילא.

אנשי הדסק התיישבו ליד מסופיהם. התחלנו להכין מהדורה חדשה. הראשונה ממילא לא הודפסה. המידע היה חלקי בלבד; ובכל זאת, צריך היה לצאת עם משהו ולהתחיל להדפיס. כבר הפסדנו כשעה וחצי. לגבי יום שישי זה איתור חמור. צריך היה להתחיל עם משהו.

עם העורך הראשי ניסחנו כותרת חדשה: "התקפת טילים על ערי ישראל". שלחנו אותה להגדלה ולגטיב; הכתב הצבאי העביר ידיעה ראשונית; הפרשן הצבאי העביר עדות ראייה ופרשנות קצרה.

סמוך ל-4.30 הורדנו לדפוס את כל החומר החדש. קיוויתי להדפיס בחמש.

לפתע, בעיה חדשה. אחד מאנשי הדפוס, בתפקיד מפתח, הסתגר בחדר האטום וסירב לצאת. הוא לא שמע את הודעת הארגעה של דובר צה"ל; לא שמע, לא האמין, לא יצא מהחדר. צריך היה לשכנעו.

דפקתי על דלת החדר האטום; הוא סירב לפתוח. התקשרתי אליו בטלפון הפנימי. הבטחתי לו שהכל בסדר. הוא התעקש. למזלי, שידרו ברדיו שוב את הודעת הארגעה. הבחור השתכנע. אפשר להדפיס.

בערך ב-5.00, עם העתון הטרי, בחדרו של העורך הראשי. "היית מאמין?" שאל אותי. "היית מאמין, שאי פעם תיתן כזו כותרת ראשית?" לא האמנתי. עד היום, קשה לי להאמין.

העתון התגלגל במכוונות. התחלנו לטפל במהדורה הבאה.

היה ברור, שצריך לתת תמונות ודיווחים מהשטח. הצלמים והכתבים כבר יצאו לאתרי הנפילות. סיכמתי שנפעל במקביל: ברגע שתהיה תמונה, נוציא מהדורה שבה נעדכן את העמוד הראשון; לאחר מכן ננסה

החלה מהדורת החדשות של השעה שתיים. שום דבר מיוחד, ואו, אחרי דקה אחת נקטע השידור בציפצוף מתכתי צורם, ובסיסמה לא מוכרת, "נחש צפע", שחזרה על עצמה פעמיים.

קפאתי לשבריר שנייה. "אזעקה!" צעקתי. בקומת הדסק, מאחורי חלונות זכוכית עבים וסגורים, לא נשמע קול של צופרים. "מה קורה?" שאל מישוה. "מה פתאום אזעקה? מאיפה אתה יודע?"

מאיפה ידעתי? במבט לאחור אני מניח, שהזיכרון נותר בי מאז 67, כאשר הייתי תלמיד תיכון, ולכל אזעקה שהושמעה במלחמת ששת הימים קדמה הודעה מתכתית ברדיו. הסיסמה אז היתה שונה; הצליל נותר כשהיה: מקפאי דם.

רצתי לחדרו של העורך הראשי, הממוקם במרכז הבניין. "אזעקה!" קראתי — ורצתי שוב לדסק. ניגשתי לשורת החלונות שמאחורי המסוף שלי, לאורך קיר הבניין. פתחתי אחד מהם. שמי תל-אביב היו אפלים. היתה דממה; אף מכונית לא נסעה בדרך פתח תקווה, עורק התתכורה הראשי שלידו ניצב בניין המערכת. כאילו מאי שם נשמעה יללת צופרים — נמוכה, מעומעמת, מרוחקת. לא שייכת. מה באמת קורה כאן? "טראאח!" התפוצצות עמומה. ועוד אחת. ועוד אחת. נפילות.

נפילות על תל אביב.

קצצין תותחנים ותיק, קול הנפץ של נפילות אינו זר לי. שמעתי אותו בתעלה וברמת הגולן, בבקעת הירדן ובלבנון.

אבל בתל אביב?

הנה זה בא, אמרתי לעצמי. הנה זה בא — ולא ידעתי מהו זה שבא. בבניין המערכת החלה התרוצצות. עשרות פועלי דפוס ואקספדיציה ושאר המחלקות עלו לקומת הדסק, הבעות פניהם תערובת של מבוכה ואי אמון ופחד. חלקם רצו לחדרים האטומים שהוכנו מראש; אחרים פשוט הסתובבו במסדרונות או נצמדו לטלוויזיה ששידרה את "סי.אן.אן".

רצתי לחדר שבו התרכזו כתריסר מאנשי הדסק, עורכים ומזכירות לילה. כולם חבשו את המסכות. הרדיו עבד; ממה ששמעתי בחתף היה ברור, כי לאנשים היושבים באולפן השידור אין מושג מה קורה בחוץ. כתבנו הצבאי הכניס מכשיר קשר לחדר. עם המסכה על הפנים, ובלי משקפיים, ניסיתי לעקוב אחר המתרחש.

עשרות דיווחים על נפילות. רשמתי בחופזה על הדף שלפני. שמות שכונות, רחובות, יישובים. תל-אביב רבתי וחיפה. חלק מהשמות — מוכר היטב. רחובות שבהם אני נוסע מדי יום.

האווירה בחדר היתה מוזרה. אווירת דימדומים. בתוך דקות, החל להיות חם ולח ולא נעים.

בערך ב-2.30 הגחתי החוצה, מסכה על הפנים, ופתחתי מסוף בדסק. כל סוכנויות הידיעות דיווחו על התקפת טילים על ישראל. ב"סי.אן.אן". העבירו שידור חי. אחת הסוכנויות ציטטה מישוה שציטט מישוה אחר על התקפה בנשק כימי, בגז עצבים.

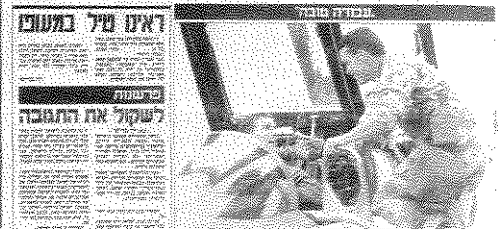
בחזרה בחדר האטום, לאחר טלפון הביתה, לוודא את שלום משפחתי, עשיתי כמיטב יכולתי להרגיע — ולהירגע. כבר הייתי תחת אש; אבל אם למדתי משהו מניסיונותי הקודמים, הרי זה שבכל פעם אתה פוחד מחדש.

מילא בתעלה וברמת הגולן, במדים ועם אפוד מגן. אבל בתל אביב? בחדר אטום?

ידיעות אחרונות

התקפת טילים על ערי ישראל

בגיעות של טילי סקאד בחצי חמה ושל טילי אוקמה אחת ומשנה ב-2000 לפחות בוקר, העיראלים ירו קרוב ל-10 טילים • דיווח ראשוני על שבעה פצועים קל • בבוקר הוברר שהטילים ירמו כליעים

במסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

כלם בבית, צמודים למסיכות ולתקשורת

במסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

עמיר: המלחמה נמשכת, והמבצע עוד לא נחשב

חוזר להצטיינות מערכת שהחזיקה

מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

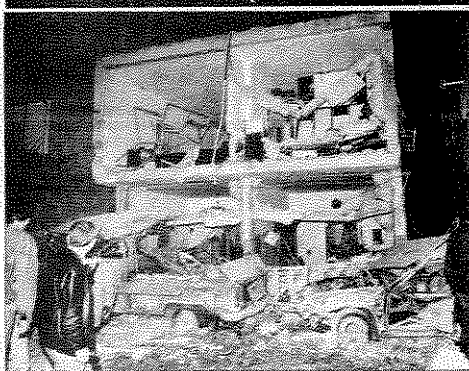
מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

ידיעות אחרונות

התקפת טילים על ערי ישראל

בגיעות של טילי סקאד בחצי חמה ושל טילי אוקמה אחת ומשנה ב-2000 לפחות בוקר, העיראלים ירו קרוב ל-10 טילים • בתקופה ומשנה 12 בראש • בבוקר הוברר שהטילים ירמו כליעים

מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

התעוררות לקול ביצוע ארז - והכל נכל

במש ביקשו אל חביו או נספל כהם בשואה

מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

מסגרת טיפול • אי לאת טיפולים, אלא לעשות עזרת • בור העליון אזור

לצאת מהבתי; רוב החנויות היו סגורות. במצוקתי יצאתי למסע חיפושים ברחובות עירי רמת גן, בגבעתיים ובחל אביב. היה זה מחזה סוריאליסטי כמעט. הרחובות היו ריקים. אי פה אי שם עמדו אנשים ליד משאית עם מוצרי חלב וקנו מוצרים ישירות מהמשווק. כפינת אחד הרחובות התגודדו אנשים סביב ערימות העתונים שהיו מוטלות על המדרכה. הקיוסק ממול היה סגור; האנשים בזוו עתונים. לא לקחו — בזוו. קרעו את חוטי האריוזה, פיזרו עתונים על המדרכה. חטפו עתונים באותה הבעת פנים נואשת של אנשים רעבים, המתנפלים על ערימת כיכרות לחם.

ואז הבנתי. במציאות החדשה, הבלתי אפשרית, במציאות של הבוקר שלאחר התקפת הטילים הראשונה על תל אביב רבתי — במציאות הזו, כאילו הגענו אל סף התהום, אל סיוטי הביעותים הקיבוציים שלנו. איש לא ידע מה קרה, איש לא ידע מה יקרה. נכון, הרדיו והטלוויזיה שידרו כל הזמן; אבל במציאות הלא-מציאותית, אנשים ביקשו להיאחז במשהו יומיומי, במשהו מוכר, במשהו יידיותי — בעתון שלהם.

ואם היה דבר מה שלמדתי בליל התקפת הטילים, זה היה הלקח שלי. שאנו, העתונאים, איננו עוסקים רק בהעברת אינפורמציה. איננו מספקים רק בידור ורכילות וגירוים. לא, אנו עוסקים ביותר מזה: אנו מספקים לאנשים מצרך יסוד, חיוני לא פחות משאר מצרכי היסוד. אנו מעלים תרומה — ותהיה צנועה ככל שתהיה — לתחושה שהחיים נמשכים. שהכל בסדר, או לפחות שיהיה בסדר. ובפרפרזה על משפט סיום ידוע — אנו עוזרים לאנשים לדעת בביטחה, שמחר יהיה יום חדש. עובדה: הנה הם מחזיקים בידיהם עתון חדש.

וגם מחר יהיה עתון.

להוציא מהדורה נוספת, ובה נעדכן גם את עמוד 2. כעבור כשעה וחצי, בסביבות 6.30, סגרנו את המהדורה הבאה — שלישית לאותו לילה, שנייה מבחינת ההדפסה. הכותרת הראשית נותרה כשהייתה: "התקפת טילים על ערי ישראל". אולם העמוד כולו היה שונה. ביטלתי את תמונת הצבע; במקומה פרסנו, לכל רוחב העמוד, תמונה של אחד הבתים שנהרסו. מתחת לתמונה — ידיעה ראשית, מעודכנת. כדי להכניסה, הוצאתי מודעות. כל הידיעות שהיו במסגרת הצבע בשמאל העמוד סולקו; במקומן נכנסו ידיעות חדשות: סיפור צבע מהשכונה שנפגעה ("התעוררות לקול פיצוץ אדיר"); ידיעה מדינית ("בוש ביקש: אל תגיבו; אנו נטפל בהם בעוצמה" — בדיעבד, ידיעה שנשארה בתוקף עד סוף המלחמה...); וידיעה צבאית ("בתגובה: ארה"ב שיגרה מאות טילים לכגדאר". בידיעה זו, אנב, הופיע לראשונה מרכיב חדש, בכותרת המשנה: "טיל פטריוט חיסל סקאד עיראקי שנורה לדהראן שבסעודיה").

מכונות הדפוס עבדו ללא הפוגה. המשכנו לטפל במהדורה הבאה. למערכת הגיעו עוד תמונות ועוד סיפורים. מהשכונה שנפגעה, ממקומות אחרים, מבתי החולים. החומר הוקלד מיד והועבר לשכתוב. צוות מוגבר — ארבעה עורכים וגרפיקאים — החל לבנות מחדש את עמוד 2. סמוך לשמונה בבוקר, גם זה היה מוכן. המכונות עצרו שוב, וקלטו את עמוד 2 החדש. היתה זו מהדורה רביעית לאותו לילה — ומהדורה שלישית בהדפסה.

יום חדש — ועתון חדש

כשיצאתי מהמערכת ב-10 בבוקר גיליתי כי שכחתי להצטייד במוצר חיוני: סיגרים (מה לעשות? בחטאי אני מודה). ברדיו הורו לאנשים שלא

מרכז השלעון המקומי
בישראל
כנס התרבות
 שנקבע לטעויות 21-22.19
 בבית ההגדלה ע"ש גנודי
 (מגיד)
ודחה עד
להודעה חדשה

מעריב

יום שני

היום: מלחמת

כך תחמצא
היום בגליון
'מעריב'
 רחמי 2

חשן 18.1.91, 2 בשבט תשמ"א, גליון מס' 113161; טעם מ"ג השניד 2.50 ש"ח (כולל מע"מ) החדוד בגילת 2.10 ש"ח; כל החסיות פמודת ל"מטרי" © 1991 MAARIV

צעק מישהו מקצה החדר. אחרי רגע הגיע לדסק עידו דיסנצ'יק, העורך הראשי. "אזעקה, חב'רה", אמר עידו. מישהו ניגש לחלון ואמר שאינו שומע דבר.

כל העיניים הופנו אל כתבנו הצבאי. עמנואל רוזן חייג בקדחתנות אל הרכה מספרי טלפונים, אבל כל הקווים היו תפוסים. חלפו כמה דקות עד שהבנו שהמדובר באירוע רציני. "נפלו טילים", אמר לנו רוזן.

יציאה מן החדר האטום

ברגע זה היה ברור לא רק שהמלחמה מתחילה גם עבורנו, אלא גם שהעתון של מחר לא ייצא בשעה היעודה. מאותו רגע התחיל הלילה הארוך שאיש מאתנו לא ישכח עוד שנים רבות. איפה היית כלילה שבו נפלו הטילים? הריצה למגרש התניה, כדי להביא מן המכונות את מסכת הגז, פתיחת הערכה בידיים רוערות, החיפוש אחר הפילטר, הניסיון לשחזר במהירות כיצד חובשים את המסכה. ולא לשכוח גם טלפונים הביתה, אל הנשים והילדים שגששנו שם ברגע הקשה הזה לכד.

בחדר האטום מצטופפים עורכים, אנשי מסדרה, כמה אנשי דפוס. מכונת הדפוס הגדולה, המדפיסה בשעה כזו את עמודי "לוח מעריב", נעצרת.

מבעד למסכות הגז קשה לנהל שיחות טלפון, ללקט מידע. רס"ן שמועתי מציף את הבניין בתוך זמן קצר ב"מידע" על מספרי הטילים, ראשי חץ כימיים, מספרי נפגעים. על המרקע דיווחי "סי.אן.אן." מירושלים ומתל אביב. אחרי זמן מה, למרות אי הוודאות והחשש, מתחילה יציאה מן החדר האטום.

מחוץ לחדר האטום מצלצלים הטלפונים ללא הרף. מעבר לקו האיש שלנו בלונדון, שמעיה קידר. מבעד למסכת הגז אני מנסה להסביר לו שנפלו טילים על תל אביב. מושינגטון מעביר כתבנו שם, רן דגוני, במסרים אלקטרוניים באמצעות המחשב, פרטים על דיווחי רשתות השידור, ואגב כך בקשה: לברר מה שלום הוריו ברמת גן.

בתוך הריצות לחדר האטום וממנו, השיחות הביתה אל המשפחות המודאגות, צלצולי הטלפון מכל רחבי הארץ וגם מחו"ל, בתוך כל אלה עסוקים שניים מאנשי מערכת הלילה, רכז הכתבים יוסי ולטר ועורך הצילומים שמואל רחמני, באיסוף פרטים ובשיגור כתבים אל מקומות האירוע.

בחדר האטום מתקשה רחמני עוד בדקות הראשונות לבלום את הצלם נאור רהב, שרצה לרוץ מיד לשטח. "חכה, עוד לא ברור אם הטילים כימיים או רגילים", מזהיר רחמני. רהב קצר רוח. בהזדמנות הראשונה

אין דבר ישן יותר מן העתון של אתמול, אומרת הקלישאה. לעתים, מתברר, כי גם העתון של מחר מתיישן עוד בטרם יצא ממכונת הדפוס. כך היה באותו לילה שבין חמישי לשישי, ליל הטילים הראשון.

בשתיים כלילה, מוקדם מן הרגיל, כבר היה העמוד הראשון מוכן כמעט לחלוטין. מוקדם מדי, מסתבר. בראש העמוד נפרסה כותרת גדולה, בנגטיב, "המכה הגדולה", על המהלומה האווירית הכבדה שהנחיתו מטוסי בעלות הברית על עיראק ביום הראשון למתקפה האווירית.

שתי מלים, בנגטיב, במאמץ להבליט את גודל האירוע. בימי מלחמה מחפשים העתונים דרך גרפית, להדגיש את הכותרות, כדי שיהיה ברור כי אין מדובר בימים של שגרה: נגטיב, אותיות ענקיות, פחות מלים.

יום קודם לכן, כאשר מטוסי בעלות הברית פתחו במתקפה, הסתפקנו במלה אחת, באותיות גדולות עוד יותר, בנגטיב: "מלחמה". ב"סי.אן.אן." אהבו את מראה העמוד הראשון. גם מי שלא הבין עברית ראה עשרות פעמים ביום חמישי על מרקעי הטלוויזיה בכל העולם את מכונת הדפוס של "מעריב" פולטת עתון עם כותרת ענקית בת מלה אחת. מסר ברור וחד משמעי המתאים לימים דרמטיים כאלה.

לעתון של יום שישי תיכננו בעמוד הראשון גם ידיעה ישראלית ומאמר פרשנות. הכותרת לידיעה, שנוסחה לאחר התלבטות קלה, קבעה: "הרמטכ"ל: יכולתה של עיראק נפגעה אך איום הטילים טרם הוסר." בתוך הידיעה ציטטנו את רב אלוף דן שומרון. שאמר כי היכולת העיראקית לפגוע בנו אולי נחלשה, אך המוטיבציה לעשות זאת — גברה.

בשתיים כלילה הלך דסק החדשות של מעריב והתרוקן. חלק מעורכי העמודים שסיימו את מלאכתם כבר עזבו והלכו הביתה. רק חיכינו עוד למאמר הפרשנות. עמנואל רוזן, כתבנו הצבאי, ישב ליד מסופו והקליד את מאמר הפרשנות. עוד קודם לכן, כאשר שב מסיבוב תדריכים ופגישות אמר לנו רוזן: "אולי הלילה."

אחר כך, כאשר אירועי הלילה הדרמטי שינו את פני העתון, קראנו מה הספיק רוזן לכתוב לפני הכשת "נחש צפע". הוא כתב: "משימת השמדת אתרי הטילים, המאיימים על ישראל ממערב עיראק, נתקלת — כצפוי — בקשיים. בשטח נותרו עוד יותר מ-20 משגרים ניידים וגם כמה ניידים. זו איננה "פשלה" אמריקנית אלא תוצאה צפויה של התמודדות עם אתר אדיר ממדים (גודלו כגודל הנגב כולו) ועם הצורך לאתר משגרים ניידים, שקל להסתיר אותם וקל לניידים במהירות מגקודה לנקודה."

בשתיים ודקה, על רקע מהדורת החדשות, הפך את שלוות דסק החדשות הצפצוף המתכתי, ואחריו "נחש צפע". "מגייסים מילואים,"

התמונה המפורסמת ביותר – ראש מבצבץ מהריסות בית ב"דבת". הצלם: נאור רהב מ"מעריב"

לידיעות.

במערכת, בשעות הללו, כלל לא ברור אם ומתי ניתן יהיה להוציא את העתון. שיחות טלפון מתנהלות בין מנכ"ל "מעריב" שמעון חפץ למנכ"ל שני עתוני הערב האחרים. אפילו אם העתונים יודפסו (אנשי הרפוס נמצאים בבניין) כלל לא ברור אם יהיה מי שיפיץ אותם ומי שימכור אותם, אם עם ישראל יישאר מרותק לבתים במשך כל היום בהוראת הג"א. החלקים האחרים של העתון – מוספי השבת למיניהם – כבר מוכנים, ארוזים למשלוח. אי-מכירתם עלולה לגרום הפסדים כספיים עצומים.

בדסק החדשות עוסקים לאחר זמן ההמתנה לידיעות, בהכנת הראשונית של העתון מחדש. מנסים, דקות אחדות, לעבוד עם מסכות גז על הפנים. העורך הגרפי יורם נאמן משרטט את העמוד הראשון. העורך הראשי מנסה את הכותרת "טילים עיראקיים נפלו על ישראל", וקובע כי הכותרת, בנגטיב, תתפוס את מרבית העמוד יחד עם כמה צילומים. "המכה הגדולה" עוברת לעמוד השני. מחליטים שעיקר הדיווחים שיגיעו ישובצו בעמוד השני, וכן בעמוד האחרון של קונטרס החדשות.

הוא פורץ מן החדר האטום. מעילו השחור מתנופף במסדרון כשהוא רץ החוצה. אני מביט בו, חומק אל הבלתי גודע שבחורץ, במחשבה מעיקה על מה שעלול לקרות בשעות האלה.

רהב עתיד להפוך בחודש המלחמה לאחד מ"צלמי הטילים" הבולטים. יכולתו המקצועית וגם טיפ-טיפה מזל (מרכיב שאף פעם לא מזיק בעבודת העתונאי) הביאו אותו באחד ממטחי הטילים הבאים ישר אל בית שנפגע – לפני כוחות החילוץ. הוא הזעיק, במערכת הקשר של "מעריב", את המחלצים, וצילם את ראשו של ניצול ההתקפה, מיקי, מבצבץ מבין הריסות ביתו. צילום היסטורי.

אבל כלילה הראשון איש עוד טרם ידע אילו מראות ממתניגים לצלמים. רהב ויוסי אלוני רצו לשטח. בן כספית יצא לאחת השכונות שנפגעו. אדר אבישר היה בדרך לבית החולים.

השעות הראשונות אחרי האזעקה עוברות גם אצלנו, בחחושה של ערפל קרב סמיך. לא ברור עדיין מה התרחש בשטח, מהם מימדי המהלומה. עם ישראל ישב בחדרים האטומים, מתוודע לראשונה לתפקידו החדש של דובר צה"ל תא"ל נחמן שי כמרגיע הלאומי, וממתין

למרות הכל – העתון יצא

כשעולה השחר על תל אביב לאחר ליל הטילים הראשון מתחיל העתון לקבל את דמותו החדשה. הכתבים כספית ואבישר מסתערים על מסופי המחשב כדי להקליד את סיפוריהם. במעבדת הצילומים מפתחים את תמונות החורבן הראשונות: חזיתות בתים הרוסים, מכונות שרופות. נאמן מעצב את העמודים החדשים של גיליון יום שישי: תמונות הרס, חלקי טילים, וכותרת גדולה. כך ייראה העמוד הראשון.

בשעה הזו, בימים כתיקונם, כבר נמכרים עתונים רבים בקיוסקים ברחבי המדינה. בבוקר הזה נמצאו עורכי הדסק גונן גינת, עמי אטינגר, אוהד גוזני, עדית בן-פורת וליאור פרידמן במירוץ קדחני עם הזמן, "מורידים" באמצעות המחשב את הידיעות. הצנזורה הצבאית מעבירה טלפונית את התיקונים: אסור לציין את האתרים בהם פגעו הטילים, כדי לא לסייע לעיראקים לשפר את הטיווח והפגיעה.

הכותרות בעמוד האחרון: "עפתי מההדף וראיתי שהבית נהרס". כותרת משנה: שי דויד, מפצועי הטיל באיזור המרכז: "נוצר מכתש בקוטר כשני מטרים. כל השכונה יצאה החוצה וכעבור זמן קצר שוב שמענו פיצוץ אדיר. ראיתי כיצד הבית קורס". ועוד כותרת: "כל העיראקים מניאקים", צעק החייל שנחלץ פצוע מבין ההריסות.

רוזן מערכן את מאמר הפרשנות שלו, תחת הכותרת "האיום מומש". מצטטים, כרגיל במלחמה הזו, גם את "סי.אן.אן.": "ארה"ב פתחה הבוקר בפעולת גמול מאסיבית נגד עיראק בעקבות ירי הטילים על ישראל."

דסק החזשות במערכת "מעריב", בליל הטילים הראשון. צילום: שמואל רחמיני

כשבע בבוקר עוד מספיקים להאזין לדברי רב אלון רן שומרון באולפן המשותף של גלי צה"ל וקול ישראל, ולהוסיף לכותרת המשנה הגדולה בעמוד הראשון, הרמטכ"ל: פעולה כזו מחייבת תגובה. מסכמים במהירות את הנתונים: לפחות שמונה טילים – ומוסיפים את הקפדה שמונה לכותרת – לפחות 12 תושבים נפצעו קל.

החצר של "מעריב" מתמלאת עכשיו בעשרות כלי רכב, טנדורים ומשאיות, שיפיצו את העתון. תיקון אחרון בעמוד הראשון והחומר יורד לדפוס. יעקב, איש המזנון של "מעריב", מגיע עם לחמניות טריות לכל מי שעבר בשלום את הלילה הארוך.

יום שישי. סמוך לשבע ושלושים בבוקר, ארבע שעות לאחר מועד ההדפסה הרגיל, מתחילים הגיליונות הראשונים לצאת ממכונת הדפוס הענקית, עוברים את מחלקת האקספדיציה הממיינת אותם למסלולי ההפצה השונים, והחוצה אל המשאיות.

בחוף זורחת שמש. יום אביב באמצע ינואר. עם ישראל מתעורר משינה חטופה, שעות ספורות בלבד לאחר ש"שרב כבד" אפשר לצאת מן החדרים האטומים. הדרך הביתה בכביש המהיר לירושלים, למבשרת ציון, ריקה ממכוניות. באזור לטרון אני עוקף את המשאית הגדולה של "מעריב", המובילה את העתונים לירושלים. בסופרמרקט בשכונה מסתערים על חלות טריות ועל חלב, ומככים בקוצר רוח לעתוני יום שישי.

למרות הכל – העתון יצא. באיחור אמנם, אבל הוא יצא והגיע לקוראיו.

И ГРЯНУЛ БОЙ...

Специальный выпуск "ХАДА - ШОТ" на русском языке в связи с чрезвычайным положением – на стр. 18 – 19.

יום שישי 18.1.1991 נ' שבט תשנ"א ירחון מספר 2097

הסחיר: 2.50 ש"ח (בארכת: 2.10 ש"ח)

שבח ירושלים: 17.39 16.23 / תל אביב: 17.41 16.41 / חיפה: 17.38 16.31 / באר שבע: 17.39 16.40

אורי וירונג

המתחרים, וגם את המשטרה המבקשת לסגור את האיזור לתנועה. לא אחת שמענו בקשר, במהלך המלחמה, שוטר המקבל פקודה לסגור את השטח ועונה למפקדו: "על מה אתה מדבר, העתונאים הגיעו לכאן לפנינו."

בכניין המערכת, זו שעתו של רכז הכתבים. זהו תפקיד מפתח ב"חדשות": הרכז הוא האחראי על לסיקור האירועים. הוא מפעיל את הכתבים והצלמים, נותן להם הוראות מדוייקות לגבי מקום, זמן ודרך הטיפול בנושא. כלילות של אזעקה, כשהמערכת כולה הסתגרה בחדרים האטומים, היו כל שיחות הטלפון עוברות אוטומטית אל שני מכשירי הטלפון שעל שולחן הרכז. המראה האופייני של הרכז הוא: עומד, ללא מסכת גז, סביבו המון עובדים-סקרנים, בידי שתי שפופרות טלפון, מכשיר קשר ולעתים קרובות גם סורק תדרים המשמיע את דיווחי המשטרה, והוא מנסה לדבר, לצעוק, להסביר, לגעור – ולהקשיב. ובתוך כל אלה, כל שיחת טלפון שנייה המגיעה למערכת (כלומר אליו) היא של עובד סקרן או מודאג כלשהו, המבקש לדעת: "תגיד, איפה זה נפל?" לא עזרו כל ההסברים, התחינות והצעקות – אנשים המשיכו לצלצל בלי להבין לאיזו קלחת הם מתקשרים רק כדי לספק את סקרנותם. קור רוחם ויעילותם של רכזי הכתבים שלנו היו גורם מרכזי בהצלחת הסיקור של פגיעות הטילים. היה רק גורם אחד חשוב ממנו: כתבי וצלמי השטח.

מלאכת סיקור השטח כאיזור תל אביב הוטלה בעיקר על שתי עתונאיות-שטח צעירות אך מנוסות ממערכת החדשות, מיכל קדם ובתיה פלדמן, ולצדן כתב-מתנדב מעמודי הפנים, אייל אוהנה, שבילה את רוב לילות המלחמה, אם לא את כולם, במערכת. במקומות אחרים הופעלו הכתבים האזוריים הקבועים. אחרים נשלחו לבתי חולים, לראיין פצועים, למשפחות שבתיהן נפגעו, למרכזי המפונים ולמוסדות השונים. כאן אפשר היה לחזות בדחף העתונאי בכל עוצמתו: כתבי השטח התרוצצו ורצו (לעתים פיזית ממש) ממקום למקום, הביאו עוד ועוד סיפורים – כמעט תמיד מעבר למה שהתבקשו להשיג – ורק ביקשו לקבל משימות נוספות. הדוגמה הקיצונית לכך היא אותה כתבת, שמיד לאחר נפילת טיל נהגה לחטוף מכשיר קשר ולצאת בניסיעה מטורפת למקום הנפילה המשוער, עוד לפני שהתקבל אישור כי אין מדובר בראש נפץ כימי. היא, אגב, מתהלכת מאז סוף המלחמה ברגל מגובסת, לאחר שניסתה "לקחת" סיבוב במהירות גבוהה מדי באחת האזעקות האחרונות – ונוטרלה מעבודת שטח לשארית ימי המלחמה.

כסופו של דבר, שום דבר מהותי לא השתנה בעתון שלנו במלחמה. איוו פתיחה לא-מבטיחה למאמר על מערכת "חדשות" במלחמת המפרץ – אבל זו, בחלקה, המסקנה שלי מעבודת המערכת במלחמה. הניסוח המדוייק יותר הוא שהיו שינויים, ואפילו הרבה, אבל מדובר בעיקר בשינויים כמוחיים, לא איכותיים.

תחילתה של מלחמת המפרץ ב"חדשות" עוד בראשית ינואר 1991, כשהמערכת הגיעה למסקנה שהמלחמה קרובה ובסבירות גבוהה, ויש להיערך לקראתה. בישיבת הכנה למלחמה, בהשתתפות עורכי העתון ומנהלי האדמיניסטרטיביים, הוכנו רשימות כוח האדם לשעת חירום, הוזמן ציוד חסר, נקבעו נהלים.

כך מצאנו את עצמנו כליל ה-16 בינואר עם מכשירי קשר וחליפות מגן צהובות בידי חלק מהצלמים, עם מכשיר האזנה לשידורי המשטרה, ועם שידורי רשת "סי.אן.אן." הבלתי גלית על מסך הטלוויזיה שלנו (זה אולי ציוד סטנדרדי אצל מתחרני העשירים יותר – לנו אלה חידושים מבורכים). וגם עם שלושה חדרים אטומים (חדר דסק החדשות, חדר עורך הלילה, וחדר סגן-העורך הצמוד), ובהם ארונות חירום עמוסי שימורים, קרקרים, פנסי תאורה, סרטי איטום וסמרטוטים לאטימת הדלתות.

לעומת זאת, מצאנו עצמנו במלחמה בלי כתב צבאי וכתב שטחים, לאחר שלא נמצאו עדיין מחליפים לכתבים שפרשו כמה שבועות לפני המלחמה. מלאכת הסיקור הצבאי השוטף נפלה, בלי ת ברירה, על הפרשן הצבאי אלכס פישמן, שכמעט התמוטט מעומס העבודה, מה גם שהמערכת החליטה שלא לוותר אפילו ליום אחד על הפרשנות הצבאית שלו בעמוד הראשון. הצלחת הפרשנויות האלה (על פי תגובות רבות שקיבלנו, הן השיגו בדיוק את מה שביקשנו לעשות: להעניק את הממד הנכון לאירועים, להציב אותם במיקום הנכון בהתפתחות הלחימה, כך ששימשו מעין מורה גבוכים לקוראים בתקופה של מבוכה) גרמה לשינוי בעתון גם אחרי המלחמה: כיום מופיעות בו, בניגוד לעבר, הרבה יותר פרשנויות בעמוד הראשון.

אנשי השטח

האזעקה היא שעתם של הכתבים והצלמים. מליל הטילים הראשון והלאה התברר, שהדבר החשוב ביותר לעתון הוא מהירות ההגעה של אנשי השטח לאתר שנפגע. מרגע שנשמעה האזעקה עומדים הצלמים והכתבים הכן לשמוע לאן עליהם לשעוט במהירות מרבית, כדי להקדים את

דסק החדשות במערכת "חדשות", בליל הטילים הראשון. צילום: יוני רייך

למעשה, מה לעשות לפי שעה.

מה שקרה בליל הטילים הראשון לא חזר עוד לאורך המלחמה כולה: מטח טילים שהיה לא רק מפתיע אלא גם בשעה מאוחרת. שמונת הטילים נפלו בשעה שתיים לפנות בוקר, כשהעתון היה כבר סגור למעשה ("חדשות" נסגר מדי לילה כשעה לפני עתוני הצהריים האחרים, כי הוא מודפס לא בבניין אלא ביבנה — מרחק של לפחות 20 דקות נסיעה לכל צד). כמה עורכים כבר היו בבית; אחת העורכות מצאה עצמה נוהגת לבד ובמהירות עצומה לקול התפוצצויות הטילים, כשבבית חינוך המסרב בתוקף להיכנס לממ"ט ובעל המנסה בשארית כוחותיו הנפשיים להתגבר על הסרבן הקטן. הטראומה של אותו לילה השפיעה עליה, והגבילה את עבודתה לאורך כל ימי המלחמה.

אזעקה, כהלה מסביב, קולות ההתפוצצויות נשמעים היטב בחדר העורך. אנחנו בתוך המלחמה. הדאגה העיקרית המטרידה אותי, אחרי שווידאתי שלכל בני משפחתי שלום, היא: איך להוציא עכשיו עתון מעודכן במהירות, איך תנוסת הכותרת, מה הגודל הראוי לה, כך שתהיה קצרה, דרמטית מספיק ובכל זאת עניינית ולא קלישאית. (כדאי אולי להבהיר שזה הקו שהינחה אותנו לאורך כל המלחמה: הכוונה היתה לומר מה קרה, גם אם לעתים בקיצור נמרץ, ולא להעניק שמות תואר. לדוגמה: "3" הרוגים מסקאר ברמת-גן" לעומת כותרת בנוסח "זוועה ברמת-גן", שעתונים אחרים נוטים להעדיף באירועים דרמטיים. מי שירצה להשוות את הכותרות ב"חדשות" לאלה של שני המתחרים יבחין בכך בבהירות).

לצד הכתבים, ובחשיבות שווה לפחות, עמדו הצלמים. כאן הופעלו דווקא הוותיקים, המנוסים והמקצועיים שבצלמי "חדשות", והתברר שהם לא פחות תאבי הישגים וסקופים מהעתונאים הצעירים — והם גם יודעים בדיוק איך להגיע למקומות שאחרים לא מגיעים אליהם, איך להשיג את הזווית שאין לאחרים ואיך להספיק ולהגיע כדי שהתמונות הנכונות יופיעו בעתון של מחר.

הלילה הראשון

אין כמו איטום חדרים בסרט דביק ובניילון כדי להרגיע את העצבים המתרחים בשעת אזעקה. בשעה 2.00 בלילה שבין חמישי לשישי, 18/17 בינואר 1991, מצאתי את עצמי, עורך הלילה ב"חדשות", מותח סרטים דביקים על חלונות שלא נראים לי אטומים מספיק, תוחב עוד סמרטוט רטוב במרווח שבין הדלת לרצפה, מדבר מעט ולאט, בשקט מופגן, כמו תמיד בשעת מתח. מסביבי עשרות אנשים חבושי מסכות אב"ך, רובם יושבים על הרצפה, מקצתם מסתובבים בעצבנות. כל צוות הלילה של "חדשות" התרכז בחדר הדסק הסמוך אלי ובחדר שלי — החדרים האטומים של הבניין כולו. בין הגושענים על הקיר ממול, שתיים מהצוות שלנו, חיזורות מבעד למסכות, מתקשות קצת לנשום. ערן, הסטודנט העובד כ"מפיק" בלילות, קר רוח ומלא יוזמה לאורך כל הערב, מושיט להן כוסות מים, מרגיע וממשיך אל מישהו אחר, המתקשה לשחרר רצועת מסכה הדוקה מדי. אורן כהן, רכז הכתבים, בשולחן ממול: בלי מסכה, עם מכשיר הקשר, הטלפונים והצעקות. אלה הרגעים שלו. לי אין,

לשנות את הלייאאוט (התבנית) של כפולת עמודים, להחליף X כתבות ו-Y תמונות, ואיך לעשות קיצורי דרך בטיפול בחומרים כדי לעמוד בלוח הזמנים. אלה דברים שקורים רק אחת לכמה ימים, לעיתים כמה שבועות, בימי שלום. אלה דברים שקרו כמעט בכל ערב בזמן המלחמה. הצרכים הם אותם צרכים, הכללים אותם כללים, אלא שבמלחמה הכל אינטנסיבי יותר. אחרי חודש וחצי של עבודה מרוכזת כזאת, הדברים בהירים וברורים יותר, ויש להם, כמובן, השפעה גם על עבודתנו אחרי המלחמה. דוגמה להשפעות המלחמה: לפני שפרצה תיכננו שינוי במבנה הדסק:

מעבר משיטה של שני ראשי דסק, העורכים את כל עמודי החדשות בעזרת צוות של חמישה משכתבים, לשיטה של ארבעה עורכי עמודים, שכל אחד מהם אחראי לעמוד או יותר (תוך הסתייעות במשכתב צמוד). הפעלנו את השיטה בדחילו ורחימו, מחשש שמשכתבים שהפכו עורכים ועורכים ששיטת עבודתם השתנתה עלולים להיתקע, לגרום תקלות ואיחורים בסגירת העתון. ואז באה המלחמה. מספר עמודי החדשות גדל לפתע, כמה אנשים נמלטו מתל אביב, ואלה שנותרו נאלצו לקיים משמרות ארוכות, עד 7 בבוקר. המחסור באנשים לא הותיר ברירה, ואנשים מונו מהיום להיום לעורכים. היו שבאו למשמרת משכתב, ובהגיעם הוטל עליהם לערוך עמוד או שניים — ושום אסון לא קרה. להיפך, כולם עמדו במשימה בכבוד, והעתונים שהוצאנו בזמן המלחמה היו, לדעת הכל, טובים ומעבר לזה. הרמה נשמרה יום אחר יום, למרות השינויים הדרסטיים.

המלחמה גם לימדה אותנו משהו על עצמנו. אני, לפחות, כראש דסק חדש יחסית, למדתי בחודש וחצי האלה הרבה מאוד על המערכת, על העתון כולו. למדתי להעריך את הנכונות להתגייס למשמרות לילה אחר לילה. היכרתי אנשים חדשים — כתבים מתחומים אחרים, שהופיעו פתאום והתנדבו לצאת למשימות. כתב תרבות לשעבר בילה את כל לילות המלחמה במערכת, ישן על מזרון באחד החדרים, מתעורר עם האזעקה ויוצא לשטח.

ולעומת אלה, היו שעזבו את העיר ואת העבודה ב"חדשות" עם המלחמה. לכל אחד ואחת מהם היו סיבות טובות להימלט מאימת הסקאדים — מי יכול לדרוש מהורים לילדים קטנים להישאר כאן? ובכל זאת, אני חש הרבה הערכה כלפי אלה, שאולי בניגוד להיגיון הקיומי, הרגישו שהמחויבות לעבודה כופה עליהם להישאר כאן, לעתים בלי הילדים, לפעמים תוך נסיעה יומיומית ממרחקים לעבודה, גם כלילות המלחמה המפחידים.

בהמתנה למשבר הבא

לסיכום: עתון, מטבעו, ערוך לטפל בקטסטרופות, באירועים לא צפויים, בהתרחשויות דרמטיות ומהירות. רובנו, אנשי המערכת, מתפקדים היטב דווקא במצבים כאלה, מוצאים את עצמנו משקיעים מעצמנו יותר מכל עת אחרת, וחשים שאז — רק אז — אנחנו ממצים במלואם את היכולת, הידע והמקצוענות ששנים של עבודה בתחום טבעו בנו. זה מזכיר קצת אנשי צבא; כל מה שבין המלחמות אינו אלא צל חיזור של הדבר האמיתי: פעילות אינטנסיבית בשעת חירום. אחר-כך באה נפילת המתח, ומגיע שלב הפקת הלקחים, בהמתנה למשבר הבא.

ליל הטילים הראשון שיתק לכמה שעות את המערכות של שלושת עתוני הצהריים. השעה לא אפשרה להוציא עתון מעודכן, אפילו חלקית, בשעה סבירה. הוצאת מהדורה ראשונה של העתון, שכותרתה אינה עוסקת בהתקפת הטילים, היתה מעשה שאינו עולה על הדעת באירוע בסדר גודל כזה (דבר הנעשה לעתים, באירועים דרמטיים פחות, בגלל אילוצי הדפוס וההפצה). שלושת העתונים יצאו לדוכנים, בסופו של דבר, בשעת לפניצהריים מאוחרת, אחרי שהמידע והתמונות מהשטח הגיעו למערכות ועברו טיפול מהיר.

אצלנו ב"חדשות" הופיעה בעמוד השער של ליל הטילים הראשון תמונת שחור-לבן של אחד האתרים שנפגעו (הדפסת תמונת צבע בעתון דורשת זמן ארוך, שלא יכולנו להרשות לעצמנו), ובפנים הוקדשו להתקפה עמודים 2-3 במלואם. את מה שהיה עמוד 3 במהדורה הקודמת (שמעולם לא הורפסה), שעסק בלחימה במפרץ, הפכנו לעמוד 4. שני עמודים מוכנים ומעומדים של פרשנויות ושל חדשות שאינן קשורות ישירות למלחמה — הושלכו לסל.

באותו לילה דברים רבים עדיין צלעו. מכשירי הקשר עבדו רק חלקית, לכמה צלמים לא היה מכשיר, וכשניסינו להעביר הודעות ב"איתורית" התברר שגם שם נכנסו העובדים לחדר האטום וסגרו את העסק. בסופו של דבר הגיעו צלמים לשטח בזכות יוזמה אישית יותר מאשר בזכות הפעלה נכונה של המערכת. מחלות ילדות אלה תוקנו בהמשך. נקבעו נהלים קבועים, צלם תורן היה עולה לגג עם האזעקה, אחר מציב מצלמה מול הטלוויזיה, מזכירה מקליטה ליתר-ביטחון בוידאו.

הרבה גמישות

לא נעים לומר (ועוד פחות לכתוב זאת במפורש), אבל המלחמה הזאת היתה אחד הדברים הטובים שקרו לדסק החדשות שלנו בשנים האחרונות. המלחמה לימדה אותנו לעבוד מהר באמת, כשצריך, ולוותר על דקויות למען הדברים החשובים ביותר. הכלל הוא, שמוטב להוציא עתון ברמת עריכה בינונית, אבל בזמן, מאשר עתון מצויין המגיע לחנויות אחרי שהקוראים הפוטנציאליים קנו עתונים אחרים, שהגיעו בזמן.

מה שנדרש הרבה בימי המלחמה היתה גמישות (מלה שהפכה אצלי, מאז המלחמה, למונח כמעט נרדף למקצוענות). התקפת טילים באחת אחר חצות, או אפילו ב-9 בערב, משנה את מבנה העתון כולו. צריך להחליט במהירות איזה ידיעות, או עמודים שלמים, יזרקו מחלקי העתון שכבר הושלמו; צריך לשנות במהירות מבנים גרפיים של עמודים, להיות מסוגל לטפל, לשכתב ולערוך במהירות ותחת לחץ זמן כמות גדולה של חומרי גלם. כך היה, למשל, כשהגיעה ההודעה על תחילת מתקפת היבשה, נאום מאוחר של סדאם חוסיין או הודעתו של הנשיא בוש, ב-4 לפנות בוקר לפי שעונונו, על סיום המלחמה.

המקצוענים שבינינו יודעים לא להתרגש מהצורך לשנות, לא להיבהל מזריקת חומרים לפח, גם אם מדובר בכתבות שרגע לפני כן נראו חשובות ומרכזיות (אני עצמי אינני מצליח בשום אופן להיזכר מה היתה הכותרת הראשית לפני שהותלפה, לפנות בוקר, ב"החל קרב היבשה", ומה היתה הכותרת שנזרקה לפח ובמקומה הופיעה: "המלחמה הסתיימה"). אנשי דסק מקצועיים יודעים להעריך בדיוק לכמה זמן הם זקוקים כדי